

Notitie over het werk van de Veldwerkcommissie?

Het hele jaar door trekken vogelaars in Zuid-Kennemerland het veld in om vogels te tellen en inventarisaties te doen. Daarnaast zijn ook veel vrijwilligers actief die zich speciaal bezig houden met bepaalde soorten onder meer door nestgelegenheid te bevorderen. Onze club heet niet voor niets Vogelwerkgroep.

Maar, het moet gezegd, voor het werkgebied van onze Vogelwerkgroep gaat het dan echt niet alleen om onze leden. Ook veel niet-leden dragen hun steentje bij.

Het is daarbij ook goed dat we een Veldwerkcommissie hebben. Die kan in het geheel van alle onderzoek en activiteiten ten behoeve van kwetsbare soorten een nuttige functie vervullen.

Wat die functie dan wel omvat en hoe daaraan vorm gegeven kan worden, moet van tijd tot tijd wel geëvalueerd worden. Het vorig jaar hebben de leden van deze Veldwerkcommissie hun taak dan ook weer eens onder de loep genomen. Dat heeft geresulteerd in een Notitie Veldwerk die we hierbij ook onder de aandacht van de leden willen brengen.

Samengevat zou je kunnen stellen dat de Veldwerkcommissie vooral een dienstverlenende taak heeft. Ze doet het onderzoek niet zelf en is vaak niet eens de initiatiefnemer van een activiteit. Ze probeert wel, waar nodig en indien mogelijk, de activiteiten te ondersteunen. Soms doen veldwerkers bijvoorbeeld een beroep op de commissie, wanneer ze aanvulling van hun groep inventariseren of tellers nodig hebben. De Veldwerkcommissie beschikt inmiddels over een lijst actieve leden, die we met een dergelijk verzoek mogen benaderen.

Wel is de commissie coördinator voor ons gebied geweest bij het inventariseren voor de Broedvogelatlas voor Noord-Holland en heeft ze de Mussentelling in ons jubileumjaar op poten gezet.

Hoewel in onderstaande notitie de nadruk ligt op het ondersteunen van het tel- en inventariseerwerk, wil de Veldwerkcommissie zeker ook behulpzaam zijn, wanneer het andere activiteiten betreft die het vogelleven in ons werkgebied aangaan.

Een belangrijke taak ziet de commissie ook in het verkrijgen en bijhouden van een overzicht van alle veldwerk dat in ons werkgebied uitgevoerd wordt en de resultaten daarvan. Een dergelijk overzicht kan een nuttige rol spelen, wanneer gegevens nodig zijn voor de taak natuurbescherming binnen onze vereniging. Daarnaast kunnen ook alle andere

vragen met betrekking tot soorten en gebieden sneller en makkelijker op de goede plaats terecht komen.

In een volgend nummer van de Fitis willen we een overzicht geven wat er zoal aan veldwerk wordt gedaan in ons werkgebied. Althans, voor zover het bij de veldwerkcommissie bekend is.

Hoewel deze notitie inmiddels door het bestuur is vastgesteld, staan we natuurlijk open voor reacties. Er komt vast in de toekomst wel weer een nieuwe evaluatie.

Rino Abrahamse, Martin Hin, Peter van Holland

Notitie Veldwerk

Inleiding

De veldwerkcommissie wil doelstelling, werkwijze en visie beknopt samenvatten. Deze samenvatting is geschreven op basis van de visie die in 2003 is verschenen. Deze versie was overigens gebaseerd op de visie die in 1994 is geformuleerd (Groot, 1994) en in 2000 verder is uitgewerkt (Geelhoed, Fitis 36 (4) 2000).

De veldwerkcommissie merkt verder op dat in deze notitie geen prioriteiten zijn aangegeven.

Doelstelling veldwerkcommissie

Veldwerk dient bij te dragen aan het verzamelen van gegevens met betrekking tot het voorkomen van vogels in de regio, teneinde trends in getalsontwikkelingen en voorkomen te kunnen vaststellen.

Hoofdtak van de veldwerkcommissie is daarmee het organiseren, stimuleren en coördineren van het daartoe noodzakelijk veldwerk. Daarnaast stimuleert de veldwerkcommissie het archiveren, publiceren en beschikbaar maken van de verzamelde gegevens.

Tenslotte tracht de veldwerkcommissie het enthousiasme voor het meedoen aan vogelonderzoek te vergroten.

Veldwerk

Het veldwerk kan onderverdeeld worden in:

- inventarisaties;
- tellingen;
- verzamelen van losse waarnemingen.

Inventarisaties

Inventariseren is het op systematische wijze vaststellen en vastleggen van het voorkomen van vogels in een gebied. Het doel hiervan kan zijn het monitoren van het voorkomen van soorten over een aantal jaren om veranderingen hierin te kunnen vaststellen. Meestal gaat het daarbij om

broedvogels. De gegevens over veranderingen in aantallen (monitoring) en de verspreiding van broedvogels kunnen gebruikt worden:

- als indicator voor veranderingen in landschap en klimaat;
- als graadmeter voor 'de toestand in de natuur' en
- als referentiebeeld, zowel regionaal als nationaal.

Bij monitoring wordt gestreefd naar jaarlijkse, steekproefsgewijze tellingen van alle landschapstypen in de regio, waarbij natuurgebieden prioriteit genieten.

Voorbeelden van inventarisatiemethoden zijn:

Broedvogel Monitorings-Project (BMP), waarbij de in een gebied aanwezige en waargenomen broedvogels per bezoek op kaart worden vastgelegd en waarbij per seizoen een vastgesteld aantal bezoeken worden gebracht om tot een totaaloordeel te komen. Bij deze methode spreekt men van kwalitatieve methode van onderzoek naar de broedvogelsamenstelling van een gebied.

In tegenstelling tot de kwalitatieve methode wordt ook vaak de kwantitatieve methode toegepast. Hierbij wordt per kaartruit (bijvoorbeeld per km²) onderzocht welke vogels daarin broeden of welke vogels daarin voorkomen (bij onderzoek naar niet-broedvogels).

Tellingen

Tellingen worden bij voorkeur uitgevoerd volgens landelijk gebruikte methoden. Dit maakt vergelijking met gegevens van elders beter mogelijk. De waarde van de verzamelde gegevens ontstijgt hiermee tevens het regionale niveau.

Tellingen kunnen onderverdeeld worden in:

- tellingen van broedvogels;
- tellingen van niet-broedvogels.

Bij tellingen van broedvogels gaat het vooral om het vaststellen van aantallen nesten in broedkolonies.

Kennis over het voorkomen en getalsontwikkelingen van niet-broedvogels en van broedvogels buiten het broedseizoen is eveneens van belang voor natuurbescherming.

Tot een vergroten van deze kennis kunnen onder meer de volgende tellingen bijdragen:

- landtrektellingen

Tellingen in de najaars-telperiode zijn van belang voor het in kaart brengen van ontwikkelingen in het aantal doortrekkers en eventuele verschuivingen in doortrekperioden van soorten. Het is daarom van groot belang de telreeks van circa 60 jaar ononderbroken voort te zetten.

De ligging van onze regio maakt het verder mogelijk nadere studie te maken van de verdeling van de stromen trekvogels in ons gebied. Tenslotte moet gestreefd worden naar een meer jaarrond beeld van de trekbewegingen.

- zeetrekellingen

Zeetrekellingen kunnen vergelijkbare gegevens leveren als de landtrekellingen. Ook hier zou gestreefd kunnen worden naar meer tellingen buiten 'het seizoen'.

- watervogels

Hier zijn de Midwintertelling en de regelmatige tellingen van ganzen en zwanen van belang.

Over het seizoensverloop van de meeste soorten is weinig bekend. Regelmatige tellingen in de belangrijkste gebieden kunnen voorzien in deze lacune.

- PTT-project

Gegevens van de Punt Transect Tellingen vormen een belangrijke bron van informatie over het voorkomen van algemene soorten buiten de broedtijd.

- slaapplaatstellingen

De tot nu toe verzamelde kennis is beperkt tot een gering aantal soorten en veelal niet systematisch. Herhaling van in het verleden uitgevoerde tellingen kan inzicht geven in aantalveranderingen.

- stookolieslachtoffers

Tellingen van aangespoelde zeevogels worden gebruikt om de hoeveelheid en de invloed van de olievervuiling op de Noordzee te volgen. Minimaal dient gestreefd te worden naar het voortzetten van de lange reeks tellingen in het winterseizoen; maandelijks jaarrond tellingen zouden de voorkeur verdienen.

Verzamelen van losse waarnemingen

Het bijhouden van een register van losse waarnemingen kan op termijn inzicht geven in het voorkomen van soorten. Af- of toename over een langere periode en aantalontwikkelingen per seizoen zijn hier voorbeelden van.

Ook fenologiegegevens kunnen hiertoe gerekend worden.

Samenwerking

Voor het uitvoeren van alle veldwerk is aanvulling met nieuwe tellers wenselijk. De cursuscommissie kan wellicht een rol spelen bij het opleiden van tellers.

De Vogelwerkgroep (in casu de veldwerkcommissie) streeft naar samenwerking met (natuur-)beherende instanties. Een relatie als opdrachtgever en opdrachtnemer dient echter voorkomen te worden.

Verder wil de veldwerkgroep graag ook op de hoogte blijven van onderzoek in de regio dat niet onder de vlag van de VWG gedaan wordt. Ook hier is samenwerking mogelijk.

Bij dit alles is voorts van belang dat gestreefd wordt naar een optimale samenwerking met de overige commissies binnen de VWG.

Tenslotte

De veldwerkcommissie is zich ervan bewust dat het realiseren van haar doelstellingen alleen mogelijk is met de medewerking van vele gemotiveerde tellers.

Veldwerkcommissie, Abrahamse, Hin, Van Holland, 2011

Nozeman's opvolgers;

Temminck (1820-1858), van Wickevoort

Crommelin (1830-1891) en Schlegel (1858-1884)

C. van Deursen

Na de verschijning van Nozeman's "Nederlandsche Vogelen" (Fitis 46, nummers 2 en 3) duurde het ongeveer een halve eeuw voor er sprake was van een sterke opleving van de vaderlandse ornithologie. Vogelkunde was toen nog vooral het domein van een toegewijde groep, vaak beter gesitueerde, wetenschappers in musea en gelijke instituten in binnen- en buitenland. Vogels en zoogdieren, maar ook ongewervelden, werden lang door de goegemeente als rariteiten bekeken en dienovereenkomstig behandeld en bewaard in kabinetten. Daarom was de 19e eeuw dé grote doorbraak op het gebied van biologie en vooral vanwege de studie van zoogdieren en vogels.

Die trend was feitelijk al door Nozeman en tijdgenoten ingezet en Coenraad Jacob Temminck behoorde zeker tot de latere Nederlandse gangmakers. Zijn vrije tijd besteedde hij geheel aan de ornithologie en uitbreiding van zijn vader's diercollectie. De Temminck's waren zo gefortuneerd dat Coenraad Jacob niet per se hoefde werken. Hij was naast verzamelaar ook zeer geïnteresseerd in de wetenschappelijke kant van de ornithologie. Die interesse was, naar eigen zeggen, door Francois Levillant (1753-1824) gewekt. Hij was de zoon van de Franse consul in Paramaribo en ging werken voor de VOC in Kaap de Goede Hoop. Van daaruit maakte hij reizen naar onder meer Namaqualand en het gebied van de Oranjerivier.